

„Kéznel lévő” megoldások a román nyelvoktatásban

Ha egyetemen tanítanék, és a román mint másodnyelv oktatásának módszertanát szeminarizálnám, következőképpen illusztrálnám a leendő pedagógus nyelvoktatói szerepének prototípusát:

Elmosolyodnak a kacsalábon? A tanítói munka egy forgó palotát idéz, benne a pedagógus egyszerre és folyamatosan nyúl tankönyvhöz, munkafüzethez, kiegészítő eszközökhöz, kép- és hanganyaghoz, nyomtat, vág és kompilál a tantervnek és a követelményeknek megfelelően. Az a jó, ha sok és sokféle támpont áll rendelkezésre, és sokszor a sok sem elég, hogy mindig az adott gyerekcsoportra ráhangolódva alakíthassa a tanórákat. Mit rejt azonban a csomag? Fejtegetik? Kitalálták? A dobozban *egy bábu* található. Bár a meglepetés-mozzanat a tanító bűvészmesterségéhez hozzátartozik, itt mégsem ezen van a hangsúly. Nyilván játék, hogy ragadós legyen a tanulás... és maszkóta, szimbólum, hogy ha azt előveszem, akkor tudni lehessen, hogy románóra következik. Ezeknél pedig jóval több, lényegesen fontosabb eszköz.

Kezdetben, az előkészítő és első osztályban a kisdíákok nem tudnak olvasni, írni. Bár a fenti kép íróasztalának eszköztartalma vizuális és auditív csatornákon átadható, megmarad az egysíkú és lineáris dimenzióban. Ezek mellett, ezek használatát megelőzve a kézbe vett, mozgatható, életre keltett, megszólaltatott és megszólítható, kérdezhető bábu a realitás *több dimenziójának* a lehetőségét nyitja meg.

Amikor románóra következnek, akkor nem csak nyelvtanítással kell számolnunk, hanem a *pozitív attitűd* fejlesztésével is. Magyar anyanyelvű osztályközösségben a magyarul beszélő pedagógusnak gyakran egy elfogadható, természetes és logikus okot kell adnia arra, miért szólal meg románul. Nem moralizáló, muszáj-nekünk-románul-tudni-érvekre gondolok itt, hanem a kétnyelvűség természetesnek ható kontextusára: egy románul értő és beszélő kisbarát jelenlétében a gyereknek is könnyebb lesz elfogadni, hogy a tanítója román nyelvű kommunikációra vált. A bábu aktivizálásával nemcsak nyelvet tanítunk, hanem a szociális viselkedést is kódoljuk.

Ha a bábu kéznél van, akkor a *tanító* már nem csak tanító, hanem több szerepet is vált: egyrészt *beszélgetőpartner*, másrészt *modelláló* a gyerekek számára (ez ideális forgatókönyv, hiszen a nyelvcsajátítás alapmodelljét követi, mely szerint a gyerek utánozza a felnőtt vagy másik gyerek által hallottakat, kifüleli előbb látens, kevésbé explicit módon, de később visszaadja, imitálja, próbálkozik, alkalmazza az így szerzett nyelvi modellt). Nem utolsósorban a tanítónak lehetősége adódik a kommunikációs helyzet megszakítása nélkül a gyerek segítő-, *cinkostársa* lenni.

Mielőtt életre kelti a bábút, a pedagógus érthetően (magyarul) meghatározza a tárgyalási vagy tanulási kontextust: - *Gyerekek, képzeljétek el, manó barátunknak korog a gyomra. Megkérdem tőle, éhes-e. Segítsetek nekem!* Utána elhangzanak a román nyelvi modellek, és következnek a lehetséges és bátorított utánzások. Amikor a bábu válaszol (a hangja a tanítóé, de a gyerekek szeme garantáltan a manóra szegeződnek), a pedagógus „kiszólásai” (miközben száját félig eltakarja, odasúg diákjainak) segítik a megértést, támogatják a célnyelvi kommunikációt.

A manónak nincs füle. A felnagyított képen látható, amint a pedagógus egyik kezével tartja a bábút, a másikkal „vakarja” a fül helyét. Szándékos célzatú *stratégia* az, hogy a román kisbarát *nagyot hall*. Mindent *ismételten* és *gesztusokkal* kísérve lesz érdemes mondani, hogy a bábu is szót értsen. A kommunikációs zavart az ő vicces hendikepje jelenti, és nem abból származik, hogy a magyar kisgyerek esetleg rosszul mondja vagy egyáltalán nem közöl; ha mégsem tudná, a tanító szabad a modellálásra. A tanító alig javít, inkább rávezet, facilitál, a gyerek pedig élvezi, hogy nem ő a hibás, szokja és egyre inkább akarja a célnyelven történő megszólalást, egyre kevésbé lesz frusztrált.

Első összefoglalóként, ha a megfejtések négy felnagyított betűkeretét függőlegesen összeolvassák, megtudják a kipróbált módszer és a hozzá kötődő bábu nevét!

□□sz□□□□□

A nagyot halló bábuval ezek révén is kommunikálunk.

□□□k□□

A tanító ilyen társa a gyerekeknek.

□□□□□í□

Ilyen attitűd kialakítására törekszünk.

□□d□□□□□□□

A tanító egyik szerepköre a románórán.

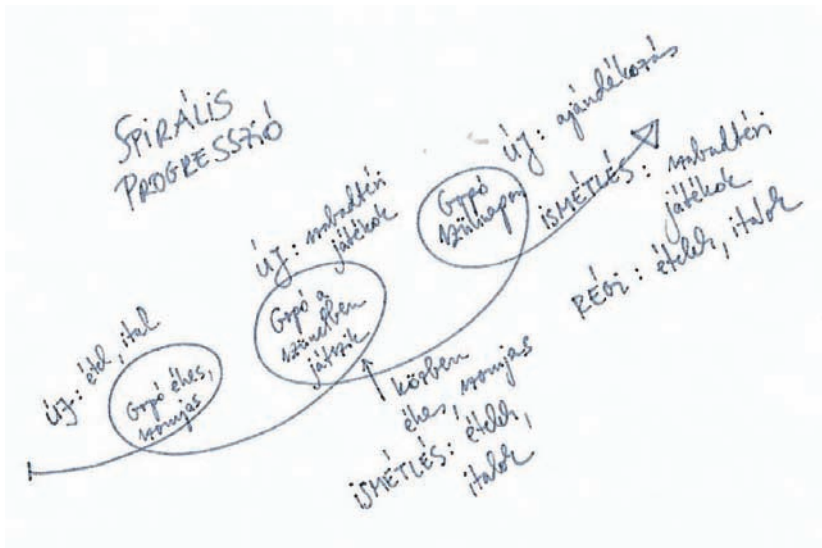
Nem vagyok egyetemi tanár. Idegennyelv-oktatóként kezdő, újrakezdő és középfeladói nyelvi szintek fejlesztésén dolgozom német és román célnyelveken. A tanulókat rávezetem arra, hogy kezdettől fogva kommunikálva tanuljanak. Négy évvel ezelőtt szülőként mindent megtettem azért, hogy a gyerekeim számára *jó élményt* jelentsen a román tanulás.

A román foglalkozást *személyesnek*, *érdekesnek*, *valóságyszerűnek* alakítottam, folyamatosan *társalgós játékhelyzeteket szimuláltam* a Gopó bábu bevonásával.

A bábhasználat technikáit a *kinesztetikus* és a *kommunikatív* axiómákra helyeztem. Elsődleges szerepem a rávezetés, a megmutatás, a biztos és követhető nyelvi modell megjelenítése volt, csak ezután kezdtem el „tanítani”, azaz magyarázni, összefoglalni, vizuálisan rendszerezni, rögzíteni, majd feladatokat kitűzni, számonkérni, ismételni.

A szóbeliség időszakában (előkészítő, majd első osztályban) a bábuval való irányított, megtervezett, de spontánnak ható beszélgetés biztosította a *nyelvi fürdőt*. Ezek a nyelvi szerkezetek nem az erőltetett visszamondás, feleltetés, számonkérés szavai, mondatai voltak, hanem elsődleges szerepüknek azt szántam, hogy elhangozzanak, a gyerekek többször és ismételten hallhassák, majd az általuk ismert, felismert és *szorongásmentes* kontextusban utánozhassák, előhívhassák. Gopó bábu szerethető figurája a mesék, rajzfilmek hangulatát idézi. A társalgásos szituációkat *mondókákkal* tarkítottam, így módon a musicalre jellemző ritmikus-dallamos-mozgásos elemek is megjelentek, s ebben az életkorban ezek is nagy módszertani előnnyel bírnak.

Amikor Gopó hetente többször megjelenik a románórákon, jelenlétében nyelvi regisztert vált a tanító, s vele együtt a magyar osztályközösség, akkor a célnyelvi témák és tartalmak nem csak lineárisan jelennek meg, hanem sor kerül a *spirális progresszió* jegyében a többszöri ismétlésre.

Az erdélyi magyar anyanyelvű gyerekeknek kötelező, szükséges és hasznos jól megtanulniuk románul. A beszélt nyelvtudásig vezető utak sokfélék. Leghatékonyabb a *spontán találkozás* (családon belüli kétnyelvűség, román bébiszitter, gyakori közös játék román kisbarátokkal). Azonban a korábbi generációkhoz képest megváltozott életstílus, valamint a koncentrált magyar nyelvű közösségek mikrokörnyezete minimálisra csökkent a román nyelvvel való mindennapi találkozást, így az átlag magyar gyermek csak az óvodai foglalkozások alatt és iskolai tantárgy óraszámában találkozik a román nyelvvel. Áthidalhatók-e ezek a korlátok?

A Gopó bábura kidolgozott technikák (modellálás, beszélgetőpartner, nagyot hall, kinezetikus elemek, spirális progresszió az ismétlésben) lehetéssé teszik azt, hogy a célnyelvi elem egy *személyes élményhez* kapcsolódjon, és *nyelvi memóriává* alakuljon. A gyerek nemcsak megtanulta, hanem emlékszik is arra, és bármilyen beszédhelyzetben elő tudja hívni.